

## WPROWADZENIE

Kolejny podwójny tom periodyku *Kultura – Przemiany – Edukacja* prezentuje teksty, które w różnorodny sposób podejmują refleksję nad edukacją jako procesem historycznym, kulturowym i społecznym, ale także psychologicznym i aksjologicznym doświadczeniem człowieka. Zebrane artykuły ukazują bogactwo perspektyw – od analiz historycznych, przez współczesne wyzwania szkoły i rodziny, po psychologiczne i społeczne aspekty wychowania w dynamicznie zmieniającym się świecie. Autorzy podkreślają, że edukacja nie ogranicza się do instytucji szkolnych, lecz obejmuje całe środowisko wychowawcze – rodzinę, kulturę i życie społeczne – a skuteczny proces kształcenia wymaga współpracy, dialogu i uwzględnienia indywidualnych potrzeb uczniów. Całość składa się z czterech części.

Część pierwsza – *Historyczne źródła, ciągłość i zmiana myśli edukacyjnej* – poświęcona jest analizie historycznych przemian systemów edukacyjnych oraz ewolucji idei wychowawczych. Autorzy podejmują tu problem rozwoju szkolnictwa średniego w Galicji (Roman Pelczar, Tadeusz Ochenduszek), przemian w strukturze i zarządzaniu polską edukacją, ze szczególnym uwzględnieniem roli gimnazjów (Stanisława Jung-Konstanty) oraz edukacji muzealnej w autentycznych miejscach pamięci – muzeach martylogicznych (Grzegorz Żuk). Ta część periodyku uświadamia, że refleksja nad przeszłością nie jest jedynie naukowym obowiązkiem, lecz niezbędnym warunkiem rozumienia współczesnych wyzwań edukacyjnych.

Część druga – *Rodzina i szkoła – wspólne obszary kształcenia, wychowania i opieki* – koncentruje się na współdziałaniu środowisk wychowawczych i instytucjonalnych formach wsparcia rozwoju dziecka. Autorzy podejmują zagadnienia edukacji domowej w nowej rzeczywistości społecznej i edukacyjnej (Gabriel Radko), trudności i możliwości pomocy uczniom ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w szkole ogólnodostępnej (Stanisława Nazaruk, Helena Konowaluk-Nikitin, Paulina Kisiel, Ada Szarzyńska), roli aktywności kulturalnej dzieci i młodzieży w profilaktyce zachowań ryzykownych (Marek Paluch, Radosław Malikowski) oraz znaczenia centrów nauki w rozwijaniu kultury czasu wolnego najmłodszych uczniów (Kinga Lisowska). Całość zamyka artykuł Anny Baracz ukazujący znaczenie lokalnych instytucji wspierających nauczycieli dla jakości edukacji. Zaprezentowane w tej

części teksty podkreślają, że skuteczna edukacja wymaga współpracy oraz współodpowiedzialności rodziny, szkoły i środowiska lokalnego.

**Część trzecia – Psychologia wobec współczesnych problemów edukacyjnych i wychowawczych** – dotyczy kwestii roli psychologii w analizie i wspieraniu dzieci, młodzieży oraz osób w różnych sytuacjach edukacyjnych i wychowawczych. W tekstach zgromadzonych w tej części periodyku przedstawiono kulturę aksjologiczną jako podstawowy cel nowoczesnej edukacji (Andrii Matviichuk, Yurii Pelekh), integracji myślenia i mówienia w nauczaniu języków obcych (Olena I. Vovk), znaczenia odporności psychicznej dzieci i młodzieży dla osiągnięć edukacyjnych (Janusz Zieliński), a także wybranych aspektów diagnozy zaburzeń okresu adolescencji u młodzieży z lekką niepełnosprawnością intelektualną w kontekście pomocy psychologiczno-pedagogicznej (Bogumiła Bobik). Poruszano problem trudności z koncentracją uwagi u dzieci w teorii i praktyce edukacyjnej (Natalia Ubik-Nikiel), znaczenia komunikacji w relacjach rówieśniczych młodzieży (Monika M. Kapuścińska), a także zagadnienie skuteczności postrzeganej przez studentów z uwzględnieniem różnic płci (Zbigniew Chodkowski). Omówiono również arteterapię jako formę wsparcia w radzeniu sobie z lękiem w procesie resocjalizacji osób pozbawionych wolności (Ewelina Okoniewska, Daria Rębiś). Teksty te podkreślają, że współczesna edukacja i wychowanie wymagają uwzględnienia aspektów psychologicznych, diagnozy trudności oraz tworzenia środowisk sprzyjających wszechstronnemu rozwojowi dzieci, młodzieży i dorosłych.

**Część czwarta – Człowiek wobec aktualnych przemian społeczno-kulturowych** – koncentruje się na analizie zmian zachodzących w społeczeństwie i kulturze oraz ich wpływie na postawy, wartości i zachowania jednostek. W tekstach poruszono kwestie globalizacji, dezinformacji i potrzeby edukacji globalnej jako odpowiedzi na dezinformację i fragmentaryzację rzeczywistości (Janusz Miąso), współczesnych pokoleń w kontekście funkcjonujących stereotypów (Grzegorz Polański) oraz postaw wobec języka młodych ludzi i jego społecznego odbioru (Bartłomiej Kozioł). Zwrócono uwagę na rolę perfekcjonizmu jako idei inspirującej do przemian (Agnieszka Drewniak), a także na patriotyzm religijno-kulturowy pokolenia 60-latków na Podkarpaciu (Barbara Lulek). Ponadto omówiono podmioty ekonomii społecznej jako organizacje wspomagające budowanie kapitału społecznego w procesie wychowawczym (Grzegorz K. Sudoł). Teksty te podkreślają, że współczesny człowiek funkcjonuje w dynamicznym środowisku społeczno-kulturowym, w którym kluczowe znaczenie mają edukacja, wartości, aktywność obywatelska i świadome uczestnictwo w życiu społecznym.

W ręce Czytelników oddajemy niniejszy podwójny tom periodyku *Kultura – Przemiany – Edukacja*, który stanowi ważny głos w dyskusji nad współczesnym znaczeniem edukacji w kontekście przemian kulturowych, społecznych i psychologicznych. Zawarte w nim artykuły ukazują bogactwo podejść badawczych

i interpretacyjnych, a także zwracają uwagę na potrzebę łączenia refleksji teoretycznej z praktyką edukacyjną.

Jednocześnie pragniemy podkreślić, że Redakcja pozostaje otwarta na współpracę naukową i serdecznie zaprasza Autorów do nadsyłania tekstów do kolejnych numerów czasopisma – zarówno opracowań naukowych, jak i analiz praktycznych doświadczeń z obszaru edukacji, wychowania i kultury. Mamy nadzieję, że nasze czasopismo pozostanie otwartą przestrzenią wymiany myśli, inspiracji i współpracy środowisk naukowych oraz praktyków, którym bliska jest idea kształcenia jako procesu nieustannego rozwoju człowieka i społeczeństwa.

Redaktor wydania  
dr Agnieszka Długosz